

Citování literatury v odborném textu

ÚVOD DO PROBLEMATIKY BIBLIOGRAFICKÝCH CITACÍ A PRÁCE S ROZHRAŇNÍM CITACE.COM

Pro studenty Jaboku připravila Eva Cerniňáková
Praha, Jabok 2011

Proč citujeme

- Možnost ověření
- Uvedení myšlenek do souvislostí
- Respektování etických zásad
- Respektování autorského zákona

Obecné zásady pro citování

- Zachovávání jednotného stylu
- Přesné citování a identifikace dokumentu
- Úplnost
- Citování jen skutečně používaných dokumentů (které „máme v ruce“)

Časté chyby

- Citování nepoužitých zdrojů
- Citování vlastních děl, která s dílem tematicky nesouvisí
- Nepřesné citování
- Necitování použitých zdrojů
- Nejednotnost stylu

Citování v textu: Přímá citace

Text je uveden přesně tak, jak zní ve zdrojovém dokumentu.

Příklad:

Stěžejním bodem tohoto přístupu je myšlenka, že „veřejná sféra musí být univerzálně přístupná, bez ohledu na postavení těch, kteří ji používají“.

Citování v textu: Parafráze

Formulování cizí myšlenky vlastními slovy

Příklad:

Slowík užívá termín osoby s postižením a zdravotním oslabením a vyčleňuje z této skupiny zvláště osoby se smyslovým postižením (tj. s postižením zraku a sluchu)

Citování v textu: Parafráze (pokrač.)

Srovnání nebo poukázání na stejnou myšlenku uvedenou i v jiných pramenech

Příklad:

Definice jednotlivých typů postižení často nejsou jednotné ani v odborné literatuře a v legislativních dokumentech (srov. Slowík, 2007; Fischer, 2008; Zákon č. 435/2004 Sb.; Zákon č. 561/2004 Sb.)

Používaná terminologie:

Citování

Citování

Technika, proces nebo etika citování

V této přednášce věnujeme pozornost problematice citování z různých úhlů pohledu.

Používaná terminologie:

Citát

Citát (*quotation*)

Doslovně převzatá část textu, graficky vymezená (uvozovkami apod.)

Osoby s mentální retardací mívají potíže také „**při běžném sociálním kontaktu; jejich spontánní projevy (dotýkání se druhých lidí, neobvyklé projevy emocí, omezená schopnost řečové komunikace apod.) jsou pro okolí zpravidla překvapivé a ne každému příjemné**“ (Slowík, 2007, s. 119).

Používaná terminologie:

Citace

Citace (*citation*)

Zkrácené označení dokumentu, které uvádíme přímo v textu a jímž spojujeme citované místo se záznamem o citovaném dokumentu

Osoby s mentální retardací mívají potíže také „ při běžném sociálním kontaktu; jejich spontánní projevy (dotýkání se druhých lidí, neobvyklé projevování emocí, omezená schopnost řečové komunikace apod.) jsou pro okolí zpravidla překvapivé a ne každému příjemné“ (Slowík, 2007, s. 119).

Používaná terminologie:

Bibliografická citace

Bibliografická citace (*bibliographic reference*)

Systematicky uspořádané údaje o dokumentu, které jsou nutné k jeho jednoznačné identifikaci

SLOWÍK, Josef. Speciální pedagogika: prevence a diagnostika, terapie a poradenství, vzdělávání osob s různým postižením, člověk s handicapem a společnost. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 160 s. ISBN 978-80-247-1733-3.

Používaná terminologie:

Seznam bibliografických citací

Seznam bibliografických citací (*list of bibliographic references*)

Seznam odkazů na použitou literaturu, zpravidla uvedený na konci textu

- **Help24.cz : psychologie, duševní zdraví** [online]. 2001 [cit. 2010-11-15]. Dostupné z: <http://www.help24.cz/>.
- **MATOUŠEK , Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. 2. vyd. Praha : Portál, 2008. 384 s. ISBN 978-80-7367-502-8.**
- **SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika : prevence a diagnostika, terapie a poradenství, vzdělávání osob s různým postižením, člověk s handicapem a společnost*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 160 s. ISBN 978-80-247-1733-3.**

Příklady citačních stylů

- ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2
 - VÁŽANSKÝ, Mojmír. Základy pedagogiky volného času. 2. vyd. Brno : Print-Typia, 2001
- AMA (American Medical Association)
 - Vážanský M. Základy pedagogiky volného času. 2.vyd. Brno: Print-Typia; 2001.
- APA (American Psychological Association)
 - Vážanský, M. (2001). Základy pedagogiky volného času (2. vyd.). Brno: Print-Typia.
- MLA (Modern Language Association)
 - Vážanský, Mojmír. Základy pedagogiky volného Času. 2. vyd. Brno: Print-Typia, 2001.
- aj.

Pozor: Někdy se zaměňují termíny „citační styly“ a „citační formáty“!

Citační formáty

- Slouží k ukládání bibliografických citací v citačních manažerech
- Příklady:
 - RIS
 - Interní formáty jednotlivých programů
 - aj

Příklady citačních manažerů

- Zotero (zdarma, doplněk Firefoxu)
- RefWorks (komerční, online)
- EndNote (komerční, online)
- Citace.com (zdarma, online)
- Další příklady na Portále Infogram
<http://www.infogram.cz/findInSection.do?sectionId=1115&categoryId=1173>

Pravidla pro citování podle Citační normy ČSN ISO 690:2010

- Bibl. citace musí jednoznačně identifikovat dokument
- Údaje pro bibliografickou citaci přebíráme z citovaného zdroje:
 - Z titulního listu (úvodní obrazovky, webové stránky, etikety disku apod.)
 - Z rubu titulní strany, hlavičky stránky, obálky, obalu, doprovodné dokumentace
- Údaje se uvádějí v přesném pořadí
- Nelze vynechávat povinné údaje, jsou-li dostupné
- V případě, že některý z údajů přebíráme z jiného zdroje, odhadujeme, nebo opravujeme chybný údaj, uvádíme jej v hranaté závorce

Pravidla pro citování podle Citační normy ČSN ISO 690:2010 (pokrač.)

- Údaje se zapisují v jazyce, v němž jsou uvedeny v dokumentu (kromě rozsahu stran a některých dalších údajů)
- Údaje, které nejsou uvedené v latince se transliterují
- Podoba citací musí být jednotná v celém dokumentu

Struktura bibl. citací knih a příspěvků ve sborníku

- **Kniha**

Jméno tvůrce. *Název: podnázev.* Vedlejší název. Vydání. Další tvůrce. Místo publikování: Nakladatel, Datum publikování. Název edice a číslování. Standardní identifikátor. Poznámky.

- **Příspěvek ve sborníku**

Jméno tvůrce příspěvku. Název příspěvku. **In:** Jméno tvůrce mateřského dokumentu. *Název mateřského dokumentu.* Vedlejší název. Vydání. Další tvůrce mateřského dokumentu. Místo publikování: Nakladatel, Datum publikování. Číslování sv. obsahujícího příspěvek, Rozsah stran přísp., Název edice a číslování. Standardní identifikátor. Poznámky.

Struktura bibl. citací seriálů a článků

- **Periodikum (seriálová publikace)**

Název periodika. Vedlejší název [Typ nosiče]. Vydání. Místo publikování: Nakladatel, Datum publikování, Číslování [Datum citování]. Standardní identifikátor (ISSN). Dostupnost a přístup. Lokace. Poznámky.

- **Příspěvek (článek) v periodiku**

Jméno tvůrce příspěvku. Název příspěvku. Název periodika. Vedlejší název. Vydání. Místo publikování: Nakladatel, Datum publikování, Číslování, Rozsah stránek příspěvku [Datum citování]. Standardní identifikátor (ISSN). Dostupnost a přístup. Lokace. Poznámky.

Struktura bibl. citací elektronických dokumentů a webových sídel a portálů

- **Elektronický dokument**

Jméno tvůrce. *Název: podnázev. Vedlejší název* [Typ nosiče].
Další tvůrce. Místo publikování: Nakladatel, Datum publikování, Datum aktualizace/revize [Datum citování].
Název edice

- **Webové sídlo, internetový portál**

Jméno tvůrce. *Název: podnázev. Vedlejší název* [Typ nosiče].
Další tvůrce. Místo publikování: Nakladatel, Datum publikování, Datum aktualizace/revize [Datum citování].
Název edice a číslování. Standardní identifikátor. Dostupnost a přístup. Lokace. Poznámky.

Struktura citací webových stránek a příspěvků na webových stránkách

- **Webová stránka**

Jméno tvůrce webového sídla. Název webové stránky. *Název webového sídla: podnázev*. Vedlejší název [Typ nosiče]. Další tvůrce. Místo publikování: Nakladatel, Datum publikování, Datum aktualizace/revize [Datum citování]. Standardní identifikátor. Dostupnost a přístup webové stránky. Lokace. Poznámky.

- **Příspěvek do webového sídla**

Jméno tvůrce příspěvku. Název příspěvku: podnázev. In: Jméno tvůrce webového sídla. *Název webového sídla: podnázev*. Vedlejší název [Typ nosiče]. Další tvůrce. Místo publikování: Nakladatel, Datum publikování, Datum aktualizace/revize [Datum citování]. Standardní identifikátor. Dostupnost a přístup příspěvku. Lokace. Poznámky.

Bibliografické citace tradičních dokumentů v elektronickém formátu

- Za názvové údaje mateřského dokumentu se v hranatých závorkách uvádí údaj o typu nosiče [online], [CD], [DVD]
- Za údaj o standardním identifikátorem se uvádí údaj o dostupnosti/přístupu

- **Příklad: článek v elektronickém periodiku**

Jméno tvůrce příspěvku. Název příspěvku. *Název periodika*.
Vedlejší název [Typ nosiče]. Vydání. Místo publikování:
Nakladatel, Datum publikování, Číslování, Rozsah stránek
příspěvku [Datum citování]. Standardní identifikátor (ISSN).
Dostupnost a přístup. Lokace. Poznámky.

Metody citování v odborném textu

- Pomocí prvního údaje a data vydání
- Pomocí průběžných poznámek
- Pomocí číselných odkazů

Citování pomocí prvního údaje a data vydání

Role veřejných knihoven jako důležitého činitele demokracie je tradičně dávána do souvislosti s teorií veřejné sféry (Audunson, 2005, s. 434; srov. Alstad et al., 2003) nastíněné Jürgenem Habermasem v práci *Strukturální přeměna veřejnosti*. V ní Habermas mimo jiné definuje termín „veřejný“. Vychází z toho, že určité záležitosti považujeme za veřejné tehdy, „jsou-li na rozdíl od uzavřených společností přístupné všem - tak jako mluvíme o veřejných prostorech či veřejných budovách“ (Habermas, 2000, s. 56); např. v helénské společnosti se veřejný život odehrával na náměstí a veřejnost se konstitovala jak ve společném rozhovoru (lexis), tak ve společném konání (praxis), přičemž obojí mohlo nabývat různých podob (s.57).

ALSTAD, C. and CURRY, A. 2003. Public Space, Public Discourse, and Public Libraries. *Libres: Library and Information Science Research Electronic Journal* [online]. 2003 (13-1) [cit. 22-12-09]. Dostupné z: <http://libres.curtin.edu.au/libres13n1/>. ISSN 1058-676.

AUDUNSON, Ragnar. 2005. The public library as a meeting-place in a multicultural and digital context: The necessity of low-intensive meeting-places. *Journal of Documentation* [online]. 2005, 61(11-12), [cit. 2010-01-12], p. 429. Dostupné z: ProQuest

HABERMAS, Jürgen. 2000. *Strukturální přeměna veřejnosti*. Praha: Filosofia, 2000. 418 s. Morální a politická filosofie. ISBN 80-7007-134-6.

Citování pomocí průběžných poznámek

Role veřejných knihoven jako důležitého činitele demokracie je tradičně dávana do souvislosti s teorií veřejné sféry¹ nastíněné Jürgenem Habermasem v práci *Strukturální přeměna veřejnosti*. V ní Habermas mimo jiné definuje termín „veřejný“. Vychází z toho, že určité záležitosti považujeme za veřejné tehdy, „jsou-li na rozdíl od uzavřených společností přístupné všem - tak jako mluvíme o veřejných prostorech či veřejných budovách“²; např. v helénské společnosti se veřejný život odehrával na náměstí a veřejnost se konstitovala jak ve společném rozhovoru (lexis), tak ve společném konání (praxis), přičemž obojí mohlo nabývat různých podob³.

¹ AUDUNSON, Ragnar. *The public library as a meeting-place in a multicultural and digital context: The necessity of low-intensive meeting-places*. *Journal of Documentation* [online]. 2005, **61**(11-12), [cit. 2010-01-12], p. 429. Dostupné z: ProQuest. Srov. též ALSTAD, C. and CURRY, A. *Public Space, Public Discourse, and Public Libraries*. *Libres: Library and Information Science Research Electronic Journal* [online]. 2003, **13**/1) [cit. 22-12-09]. Dostupné z: <http://libres.curtin.edu.au/libres13n1/>. ISSN 1058-676.

² HABERMAS, Jürgen. *Strukturální přeměna veřejnosti*. Praha: Filosofia, 2000. 418 s. Morální a politická filosofie. ISBN 80-7007-134-6. s. 56.

³ HABERMAS, Jürgen, ref. 2, s. 57.

Citování pomocí číselných odkazů

Role veřejných knihoven jako důležitého činitele demokracie je tradičně dávána do souvislosti s teorií veřejné sféry^{1 s. 434, srov. též 2} nastíněné Jürgenem Habermasem v práci *Strukturální přeměna veřejnosti*. V ní Habermas mimo jiné definuje termín „veřejný“. Vychází z toho, že určité záležitosti považujeme za veřejné tehdy, „jsou-li na rozdíl od uzavřených společností přístupné všem - tak jako mluvíme o veřejných prostorách či veřejných budovách“^{3 s. 56}; např. v helénské společnosti se veřejný život odehrával na náměstí a veřejnost se konstitovala jak ve společném rozhovoru (lexis), tak ve společném konání (praxis), přičemž obojí mohlo nabývat různých podob^{3 s. 57}.

1. AUDUNSON, Ragnar. The public library as a meeting-place in a multicultural and digital context: The necessity of low-intensive meeting-places. *Journal of Documentation* [online]. 2005, 61(11-12), [cit. 2010-01-12], p. 429. Dostupné z: ProQuest
2. ALSTAD, C. and CURRY, A. Public Space, Public Discourse, and Public Libraries. *Libres: Library and Information Science Research Electronic Journal* [online]. 2003 (13-1) [cit. 22-12-09]. Dostupné z: <http://libres.curtin.edu.au/libres13n1/>. ISSN 1058-676.
3. HABERMAS, Jürgen. *Strukturální přeměna veřejnosti*. Praha: Filosofia, 2000. 418 s. Morální a politická filosofie. ISBN 80-7007-134-6.

Jak si zjednodušit práci s citacemi

- Přebírání citací z důvěryhodných zdrojů
 - Souborný katalog ČR
 - Souborný katalog Masarykovy univerzity
 - ...
- Používání generátorů citací
 - Citace.com
 - Generátor citací Vydavatelství VŠCHT
http://vydavatelstvi.vscht.cz/apps/uid_ea-002/
 - ...
- Používání bibliografických manažerů
 - Citace.com
 - Zotero
 - ...

Generátor citací Citace 2.0

www.citace.com

- Generování citací své citace dle normy ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2
 - Přebírání záznamů od dalších uživatelů portálu Citace 2.0
 - Přebírání záznamů ze souborného katalogu Masarykovy univerzity <http://aleph.muni.cz>
 - Správa citací (úprava, třídění do složek, přidávání vlastních poznámek, obsahů, recenzí)
 - Zpřístupnění záznamů prostřednictvím RSS kanálů, sdílení s jinými uživateli
 - Export záznamů do RTF a HTML
-
-

Prostor pro registrované uživatele

- **Administrace**
- **Moje citace**
 - Generování citací
 - Import citací
 - Nově vygenerované citace
 - Citace uložené do složek
 - Moje citace ze staré verze portálu
 - Moje RSS kanály
- **Moje složky**
 - Nezařazené citace
 - Složky vytvořené uživatelem

Vkládání záznamů

- Vkládání záznamů do formuláře vybraného modulu
<http://www.citace.com/generator.php>
 - Povinná pole
 - Nepovinná pole
 - Interaktivní pole
- Přebírání záznamů od jiných uživatelů
<http://www.citace.com/hledat.php>
- Přebírání záznamů ze souborného katalogu MU
<http://aleph.muni.cz/F/>

Práce se záznamy

- Úprava bibliografické citace (upravit)
- Přidávání detailů (detaily)
 - Poznámky
 - Obsahy
 - Recenze
 - Tagy
- Mazání
- Přesunutí do složek

Práce se složkami

- Vytvoření nové složky
- Zveřejnění složky (zpřístupnění složky pro ostatní uživatele)
- Export složky
- Vytvoření RSS kanálu ze složky
- Další funkce
 - Generování HTML kódu složky pro vložení do webové stránky
 - Přejmenování
 - Smazání

Doporučené zdroje

- BIERNÁTOVÁ, Olga; SKÚPA, Jan. Bibliografické odkazy a citace dokumentů dle ČSN ISO 690 (01 0197) platné od 1. dubna 2011 [online]. Brno : [s.n.], 2011 [cit. 2011-10-09]. Dostupné z: <http://www.citace.com/soubory/csniso690-interpretace.pdf>.
- CERNIŇÁKOVÁ, Eva. Citace 2.0 - stručný návod k používání online generátoru citací www.citace.com (s úvodem do problematiky citování s ohledem na normu ČSN ISO 690:2010). In *Informační systém Jabok* [online]. 2010 (aktualizováno 11.10.2011) [cit. 2011-10-11]. Dostupné z: https://is.jabok.cz/www/4106/495906/Citovani_literatury_a_Citace.qwarp.
- ČSN ISO 690. *Informace a dokumentace – Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů*. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, 2011. Třídící znak 01 0197.
- Infogram: portál pro podporu informační gramotnosti. 2008. [cit.2010-11-08]. Citační etika. Dostupné z: <http://www.infogram.cz/findInSection.do?sectionId=1115&categoryId=1171>.
- KRATOCHVÍL, Jiří, et al. Metodika tvorby bibliografických citací [online]. 1. vyd. Brno: Knihovna univerzitního kampusu MU, 2010 [cit. 2011-10-09]. Dostupné z: http://is.muni.cz/do/rect/el/estud/lf/js10/metodika/web/ebook_citace.html#.
- MASARYKOVA UNIVERZITA. Filosofická fakulta. *Kurz práce s informacemi* [online]. Brno: Masarykova univerzita, [2010] [cit. 2011-10-09]. Dostupné z: http://is.muni.cz/do/rect/el/estud/ff/js07/informace/materialy/kurz_prace_s_informacemi.html

Použité zdroje

- Bibliografické citace, citování [online]. Knihovna Univerzitního kampusu MU, 2010 [cit. 2010-11-5]. Dostupné z: <http://www.ukb.muni.cz/kuk/?page=38>.
- ČSN ISO 690. *Informace a dokumentace – Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů*. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, 2011. Třídící znak 01 0197.
- JANSOVÁ, Linda. Jak na citování [online]. 17. 5. 2010 [cit. 2010-11-04]. Dostupný z WWW:
http://www.slideshare.net/lindask/linda-janova-citovanidiplomovyseminar2010?src=related_nor
- Infogram: portál pro podporu informační gramotnosti. 2008. [cit. 2010-11-04]. Citační etika. Dostupné z:
<http://www.infogram.cz/findInSection.do?sectionId=1115&categoryId=1171>
- MĚCHUROVÁ, Jiřina. Informační etika [online]. 2002 [cit. 2010-11-04]. Dostupné z:
http://mechurova.webpark.cz/informacni_etika.htm.